

מהטלוויזיה בלויין ועד ל"פייסבוק" – מאיצי השינויים במזרח התיכון

מר רועי נחמיאס

דוא"ל: roee.nah@gmail.com

כללי

כיצד הפכו "פייסבוק" ו"טוויטר" לכלים המקפיצים צבאות ומנהיגים במזרח התיכון? מי שעקב מקרוב אחר התפתחות מפת כלי התקשורת הערביים לא הופתע מהטלטלה הגדולה שהייתה בראשית שנת 2011 באזורנו. האבולוציה המואצת של כלי התקשורת בעולם הערבי השיגה תוך שנים ספורות את מה שלא הצליחו לעשות ההמונים במשך עשרות שנים – לטלטל את המזרח התיכון מקבעונו ולהטיל אימה על המשטרים ובתי המלוכה הערביים.

מתי וכיצד החל תהליך דרמטי זה? מיהם השחקנים המשמעותיים בו? ומדוע קשה כל כך לעצור אותו? קורס אקדמי זה יבקש לדון בשאלות גורליות אלה כמו גם בשאלות נוספות: מדוע שליט קטאר נחשב לשחקן אזורי בעל עוצמה השקולה למעצמה גרעינית? מדוע רשת CNN האמריקנית אחראית לגל הראשון של המהפכה? מדוע הרשתות החברתיות בראשות "פייסבוק", "טוויטר" ו-"Youtube" תרמו באופן משמעותי לגל השני של השינוי? ומהן ההשלכות של כל אלה על ישראל?

במהלך הקורס תיסקר האבולוציה של כלי התקשורת בעולם הערבי: מימי ראשית העיתונות הערבית, דרך עידן תחנות הטלוויזיות הממשלתיות ועד לעידן הלוויין, האינטרנט והרשתות החברתיות.

בקורס נעמוד על השאלה האם טלטלה זו שאני עדים לה יכולה היתה להתרחש מוקדם יותר? האם אירועים אלה היו כתובים על הקיר? ובעיקר – מה מבשרת תקופה זו לגבי העתיד התקשורתי והפוליטי באזורנו.

בסיום הקורס ייבחנו הסטודנטים בחינת בקיאות.

חובות הקורס ומבנה הציון

השתתפות פעילה בשעורים (10%), ציון המבחן (90%) בקורס חלה חובת נוכחות ב- 75% מהשיעורים לפחות.

מהלך הקורס

נושא 1: העיתונות הערבית – מראשית ימיה ועד להופעת האינטרנט

- איילון, עמי, תולדות העיתונות הערבית (ירושלים: האוניברסיטה המשודרת, 2000)
- איילון, עמי, האם היתה מהפכת דפוס במזרח התיכון? מתוך: זמנים – רבעון להיסטוריה, גליון 112, נובמבר 2010.
- Kamalipour, Yahya R., Mowlana Hamid, Mass Media in the Middle East – A Comprehensive Handbook (Greenwood Press, 1994), pp. 60-73, 160-172, 213-228, 261-272.

נושא 2: הופעת הרדיו והטלוויזיה בעולם הערבי

- Rugh, William A., The Arab Press – News Media and Political Process in the Arab World (Syracuse University Press, 1979), pp. 113-131.

נושא 3: עידן הטלוויזיה בלויין – בשורת "אל-ג'זירה"

- Alterman, Jon. B, New Media, New Politics? (The Washington Institute For Near Policy, 1998).
- Amin, Hussein, Freedom as a Value in Arab Media: Perceptions and Attitudes Among Journalists (Political Communication, 19: 125-135, 2002).
- Bahry, Louay Y., The New Arab Media Phenomenon: Qatar's Al-Jazeera, (Middle East Policy, Vol. VIII No. 2 June 2001), pp. 88-99.
- Miles Hugh, Al-Jazeera – How Arab TV News Challenged the World (Abacus, London 2005).

נושא 4: סימנים ראשונים למהפכה – תקוות ואכזבות מ"עידן האינטרנט"

- פרידמן, תומס ל', ה"לקסוס" ועץ הזית: הגלובליזציה – מבט אל עולם משתנה (הד ארצי, אור יהודה, 2000), עמ' 189-208.
- שביט, אוריה, שחר של יום ישן – המהפכה המדומה במזרח התיכון (כתר, ירושלים, 2003), עמ' 217-310.
- Shavit, Uriya, The New Imagined Community – Global Media and the Contruction of National and Muslim Identities of Migrants (Sussex Academic Press, 2009), pp. 44-60, 121-138.

נושא 5: סימנים מתקדמים למהפכה – הכתובת שהיתה על ה-"Wall"

- חוגי, ג'קי, אלף לילה קום: העולם הערבי היום – תרבות, דת, פוליטיקה (מעריב, תל אביב, 2011).

נושא 6: חלקה של ה"ניו מדיה" ב"אביב הערבי"

- Khondker, Habibul Haque, Role of the New Media in the Arab Spring, Globalizations, (Volume 8, Issue 5, 2011), 675-679.
- Howard, P.N., Duffy, A., Freelon, D., Hussain, M., Mari, W. & Mazaid, M. (2011). Opening Closed Regimes: What Was the Role of Social Media During the Arab Spring?. Seattle: PIPTI. Retrieved May 22, 2012